

اولین برنامه چهارگانه تحول ساختاری در نظام مالیه دولتی ایران در مسیر پیشرفت طرح تشکیل «صندوق تثبیتی ارزی»

محمدجواد ایروانی

دی ماه 1393

از آنجا که صندوق توسعه ملی نقش حیاتی خویش را در روند پیشرفت کشور و رونق تولید و اقتصاد ملی ایفا و در راستای تغییر نگاه به نفت و گاز بعنوان یک دارائی، آگاهانه به عنوان یک نهاد ثروتی حاکمیتی¹ در قالب یک صندوق صرفاً سرمایه‌گذاری و درآمدی (و نه تثبیتی) طراحی، سیاست‌گذاری و به صورت قانونی به مرحله اجرا درآمده و یکی از افتخارات نظام جمهوری اسلامی ایران در مالیه عمومی می‌باشد، علیهذا به منظور قطع تدریجی بودجه از درآمدهای نفت پیشنهاد تأسیس «صندوق تثبیتی ارزی» به عنوان یک نهاد حاکمیتی تثبیتی جهت مصون‌سازی بودجه کشور در مقابله با بحرانهای ناشی از شوک‌های قیمتی نفت و گاز و نیز قطع تدریجی اتکا بودجه به آن را می‌نماید.

در این حالت پس از واریز سهم‌های سالانه صندوق توسعه ملی و نیز شرکت نفت باقیمانده درآمدهای ارزی به حساب «صندوق تثبیتی ارزی» واریز و از محل فروش ارز بخشی از منابع صندوق توسط بانک مرکزی، منابع ریالی در درآمدهای بودجه منظور می‌گردد و عملاً کسری بودجه به صورت شفاف مشخص تا در یک برنامه تدریجی کاهش یابد. از آنجا که نهادسازی به جای استفاده از حساب موجب تحکیم فرایند استفاده از منابع ارزی و نظارت آسانتر بر آن است و تجربیات بین‌المللی از جمله نروژ مؤید همین معناست بنابراین تأسیس صندوق تثبیت ارزی که ارتباطی با اهداف صندوق و کارکردهای صندوق توسعه ملی ندارد، مورد تأکید است. بدیهی است ساختار آن می‌تواند شبیه ساختار صندوق توسعه ملی باشد.

دومین برنامه چهارگانه تحول ساختاری در نظام مالیه دولتی ایران

یکی از مؤلفه‌های مهم یک کشور پهناور با ظرفیت‌های غنی طبیعی و سرمایه‌های علمی انسانی و اجتماعی و ظرفیت عظیم ترانزیتی، تکمیل زیرساخت با اجرای طرح‌های عمرانی است که بالفعل نمودن ظرفیت و رشد جهشی تولید و صادرات را تسهیل می‌سازد تا از مزیت‌ها بخوبی استفاده شود لیکن سؤال اساسی عدم کفایت منابع درآمدی ناشی از صادرات نفت، عدم ضرورت همه طرح‌های عمرانی توسط دولت، طولانی شدن انجام پروژه‌ها به تناسب ورودی‌های منابع، کارآئی مناسب و ضرورت بهره‌مندی از منابع، تجهیزات، امکانات بخش غیردولتی و از همه حیاتی‌تر تغییر روابط حاکم بر پروژه‌های عمرانی در قالب قراردادهای مشخص شراکت¹ با حفظ منافع ملی و نظام‌های دقیق و همه جانبه که ویژگی اینگونه روش‌هاست. روشهائی از قبیل BOT، BLT، BOOT، Project Financing، ROT، DBOM، BLO می‌تواند در دستور کار باشد و به تناسب ماهیت پروژه‌ها از این روش شراکتی با توجه به تجربیات گسترده موجود جهانی استفاده نمود. بنابراین:

بعد دوم تحول ساختاری در بودجه ایران معطوف به کاهش رادیکال هزینه‌های عمرانی از محل بودجه عمومی دولت در عین گسترش فعالیت‌های عمرانی می‌باشد که در این رابطه بمنظور افزایش کارآئی، کوتاه شدن زمان انجام پروژه‌ها با تعریف اقتصادی پروژه‌های عمرانی به جای تکیه بر بودجه دولتی با تجهیز منابع مردمی و یا استفاده از روش‌های گوناگون شراکت بخش‌های دولتی و غیردولتی PPP پروژه‌های بزرگ و نیمه تمام عمرانی هر چه سریعتر انجام تا با گسترش زیربناها فعالیت‌های اقتصادی صرفه‌دارتر شده و رونق اقتصادی شکل گیرد تحقق این روش مستلزم نظارت دقیق کارشناسی می‌باشد.

تجهیز منابع پروژه‌های عمرانی از محل اوراق مشارکت تجربه خوبی در اقتصاد ایران نداشته و بعضاً با انتشار اوراق مشارکت جدید اقساط اوراق قبلی بازپرداخت شده است در صورتی که مزیت الگوی تجهیز منابع با اوراق مشارکت یک ابزار مالی اسلامی بیشتر معطوف به کارآئی آنها در پروژه‌های مشخص و اتمام و بهره‌برداری و بازپرداخت از محل درآمدهای پروژه عمرانی می‌باشد و لذا جهت توفیق سیستم اوراق مشارکت و روشهای مشارکتی اعمال برنامه دقیق نظارتی جهت انجام پروژه‌ها از ضروریات قانونی و شرعی می‌باشد.